

ÜLKELERİN COVID-19 SALGINI İLE MÜCADELESİ (İTALYA, YUNANİSTAN, MACARİSTAN)

Doç. Dr. Gül SAYAN ATANUR

**Bursa Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölüm Başkanı
Sağlıklı Kentler Birliği Danışma Kurulu Üyesi**

Ar. Gör. Nazlı Deniz ERSÖZ

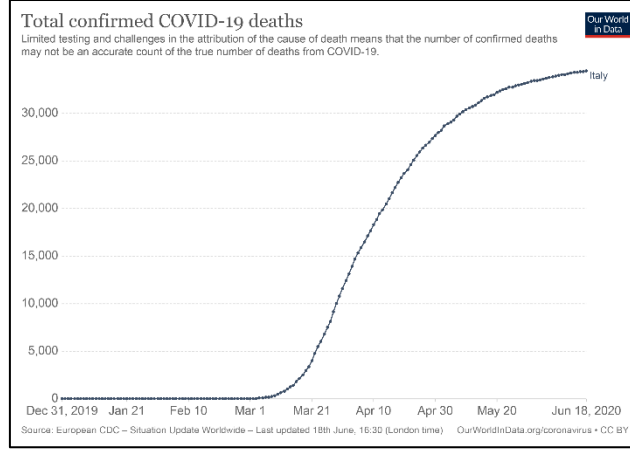
Bursa Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

İTALYA

İtalya, birçok adayla çevrili, Alpler'in sınırlandığı bir yarımada ülkesidir. Güney-orta Avrupa'da yer almaktadır. Başkenti Roma olan ülke, yaklaşık 60 milyon nüfusu ile Avrupa Birliği'nin üçüncü en kalabalık ülkesidir. Nüfus yoğunluğu 199,2 kişi/ km²'dir. Ülkenin nüfusunun %6,5'luk kısmını göçmenler, %22'sini yaşlı nüfus oluşturmaktadır. İtalya, Avrupa ülkelerinde en çok yaşlı nüfus oranına sahip olan ülkedir. İtalya'nın, AB içerisinde borçları olmakla birlikte, gelişmiş kapitalist karma ekonomisiyle, dünyanın yaygın sanayileşmiş ve ihracat alanında önde gelen ülkelerden biri olarak kabul edilmektedir. Ülkede kişi başına düşen gelir 38 bin 147 Dolar'dır. İtalyan devleti, 1978'den beri evrensel bir halk sağlığı sistemi sürdürmektedir. Sağlık hizmeti tüm vatandaşlara karma bir kamu-özel sistem ile sağlanmaktadır. İtalya'da 1000 kişiye 4 doktor düşmektedir ('Italy', t.y.).

COVID-19'un Yayılma Süreci

İtalya'da ilk COVID-19 vakası 31 Ocak 2020'de Roma'ya gelen iki Çinli turistin testinin pozitif çıkması ile görüldü. Bunu takip eden bir haftanın sonunda Wuhan'dan İtalya'ya geri dönen bir İtalyan hastaneye kaldırıldı ve İtalya'daki üçüncü COVID-19 vakası olarak onaylandı. 21 Şubat'ta Lombardiya bölgesindeki belirlenen 16 pozitif vakaya ek olarak şüpheli 60 vakanın da testlerinin pozitif çıkmasıyla, doğrulanmış toplu vakalar tespit edilmeye başlandı. İtalya'da COVID-19'a bağlı ilk ölüm 22 Şubat'ta görüldü. Mart ayının başında virüs tüm ülkeye yayıldı. Nisanın ikinci haftasına gelene kadar İtalya'da vaka ve ölüm sayıları yoğun bir artış gösterdi. 9 Nisan itibarıyla vaka sayılarının zirveyi görmesiyle birlikte yayılım hızı kontrol altına alınmaya başlandı. Ancak bu tarihe kadar görülen pozitif vakalar ciddi ölüm oranlarına ulaştı ('COVID-19 pandemic in Italy', t.y.).

Şekil 1: COVID-19' a bağı onaylanmış toplam ölüm sayısı

Şekil 1 incelendiğinde, İtalya'da COVID-19'a bağılı ölümlerin, vakaların görülme tarihinden itibaren dramatik bir şekilde yükselişe geçtiği görülmektedir. Ülkedeki yaşlı nüfusun fazla olması bu süreçte etkili olmuştur.

20 Mayıs'a kadar İtalya 2.079.000 kişiyi test etmiş durumdaydı. Yapılan sınırlı sayıda test nedeni ile İtalya'daki gerçek enfekte sayısının diğer ülkelerdeki gibi resmi sayıdan yüksek olduğu tahmin edilmekteydi. 22 Mayıs tarihinde İtalya 59.322 aktif vaka ile dünyadaki en yüksek vaka oranına sahip olan ülke olmuştur. 22 Mayıs'ta ülkede 228.658 onaylanmış vaka bulunmaktaydı. Aynı zamanda 32.616 ölüm (milyon nüfus başına ölüm oranı 540) görülmüş,132.282 iyileşme olmuştur. 31 Mayıs itibariyle, 33.340 aktif vaka ile dünyadaki COVID-19 vaka sıralamasında üst bölümlerde bulunmaktadır.

Alınan Önlemler

31 Ocakta İtalyan hükümeti Çin uçuşlarını askıya aldı ve olağanüstü hal ilan etti. Şubat ayında, Kuzey İtalya'daki on bir belediye virüsün yayılımının yoğun olduğu iki ana merkez olarak tanımlandı ve karantinaya alındı. İtalya'daki diğer bölgelerdeki pozitif vakaların tümü Lombardiya ve Veneto'dan yayılan iki kümeye dayanmaktaydı. Mart ayında Başbakan Giuseppe Conte, karantınayı tüm Lombardiya'ya yaydı. Daha sonra Ülke'nin 14 kuzey eyaletinde 60 milyondan fazla insanı karantinaya alarak önlemleri genişletti. İtalyan hükümeti, 11 Mart 2020 de süpermarket ve eczaneler hariç tüm ekonomik aktiviteleri yasakladı. 21 Mart'ta İtalyan hükümeti çalışma zorunluluğu olmayan tüm iş işyerlerini kapatıp insan hareketliliğini kısıtladı. 6 Mart'ta triyaj protokolleri ile ilgili tıbbi etik öneriler yayınlandı ("COVID-19 pandemic in Italy", t.y.).

İtalya Sağlıkli Kentler Ağı İtalya'daki dramatik durum hakkında halkı uyardı. Bu uyarı, kamu aktivitelerindeki yüksek sınırlamalar ve bunların insanların günlük yaşamlarındaki dramatik etkileri üzerine idi. DSÖ'nün ülke düzeyinde politik kararlar alınmasını destekleyebilecek olması nedeni ile tüm ülkelerin etkilendiği bu ortamda COVID-19 için önemli rol oynadığı belirtildi. 19 Mart 2020'de gerçekteşen DSÖ Avrupa Sağlıkli Kentler Ağı toplantısında, Avrupa Sağlıkli Kentler Ağından aşağıdaki konularla ilgili olarak destek istenildi (WHO, 2020).

- Yerel ve bölgesel yönetimler için günlük kullanımda maske ve diğer halk sağlığı önlemlerinin kullanımına ilişkin kolaylaştırmış kılavuzlar
- Yalnızlık hissi ile mücadele etmek için ruh sağlığı ve sosyal mesafe üzerine rehberler (Udine kenti, bu sorunla başa çıkmak için sanal toplantılar yapmak üzerine bir proje geliştirmiştir)
- Politik ve toplumsal mesajlara teknik destek
- Yerel ölçekte bilgi grafikleri ve iletişim
- Dezavantajlı gruplar için rehberler

İtalya 6 aylık acil durum ilan etti. Acil durum ilanı, Ülke Bilim kurulu, Ulusal Sağlık Enstitüsü ve Sivil Savunma Bakanlığı tarafından desteklendi. Sivil Savunma Bakanlığı acil durumda vatandaşlara destek olan gönüllü ve profesyonellerden oluşmaktaydı. Bu ekip ulusal ve yerel düzeyde alınan önlemlerin koordinasyonunun yapılmasına destek oldu (WHO,2020).

- Uzun süren karantina durumu nedeniyle, çocuklar için oyun ve eğitim faaliyetlerini teşvik etmek amaçlı çevrimiçi seminerler, özel internet sayfaları ve sosyal medya hesapları oluşturuldu.
- Uzaktan eğitim sırasında öğretmen, öğrenci ve ebeveynler arasındaki ilişkiler ile ilgili rehberler oluşturuldu. Aileleri hastanede olup bakacak kimseleri olmayan çocuklar için barınma ve sosyal destek hizmetleri sunuldu. Tüm çocukların uzaktan eğitimi desteklenmek amacı ile internet erişimlerinin bulunmaması durumunda Sivil Savunma ekipleri tarafından evlerine gerekli malzeme gönderim hizmeti sağlandı.
- Evsizler için dayanışma dükkânları, çorba noktaları ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bağışlar yapıldı. Barınma evleri 24 saat açık kaldı.
- Göçmenler için çevrimiçi ve basılı materyaller birçok farklı dile çevrildi. İtalyan İçişleri Bakanı ikamet izinlerinin sona erme süresini erteledi.

- Hamile kadınlar ve yeni doğum yapmış olanlar evlerinden ayrılmamaları için jinekolog ve ebeleri ile uzaktan iletişim kurma ortamı oluşturuldu.
- İtalyan hükümeti tarafından İtalya'ya "Care" adı verilen özel bir kanun hükmünde kararname ile bazı krediler ve işsizlik yardımı gibi işyerlerine destek olmayı hedefleyen önlemler alınmıştır.
- Birçok ülkeden görüldüğü gibi kamusal alanlara maskesiz çıkmak yasaklanmıştır.

Ülkede Nisan ayı içerisinde vaka sayılarının zirveyi görmesi ile birlikte, önlemlerde değişiklikler yapılması gündeme geldi. Çünkü İtalya, karantina sürecinin yoğun olarak yaşandığı ülkelerden biriydi ve bu durumun getirdiği başta ekonomik olmak üzere, sosyal ve psikolojik hasarlar artmaya başladı. İtalya'da COVID-19'un 3 Mayıs itibariyle 2. Faza geçebileceği ön görülüyordu. Bu nedenle alınan önlemlerin bu bağlamda değiştirilmesi gerektiği söylenildi.

Öngörülen ikinci dalga ile okulların Eylül ayına kadar açılmayacağı kesinleştirildi. Turizm ve yaz sezonundaki faaliyetlerin nasıl yürütüleceğine dair program oluşturulması gerekliliği ortaya konuldu. 31 Mayıs itibariyle, okullar yazdan önce açılmadığından İtalya'daki bazı bölgeler ve şehirlerde 3-14 yaşındaki çocukları olan ailelere ve özellikle annelere destek olmak için yaz okullarını ve yaz kurslarını açmak için bağımsız öneriler üzerinde çalışılmaktaydılar (DSÖ, 2020).

Değerlendirme

İtalya Covid-19 pandemisinde vaka ve ölüm sayıları değerlendirildiğinde yoğun etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Ülkedeki ilk vakanın görülmesi itibariyle, büyük kentlerden küçük kentlere yapılan hareketlilik, virüsün yayılımını artırmıştır. İtalya'nın Avrupa ülkeleri arasında en yaşlı nüfusuna sahip olması da yüksek ölüm oranlarının görülmesine neden olmuştur. Yüksek ölüm sayısı sebebi ile huzurevleri İtalya'da gerçek bir trajedi yaratmıştır. Birçok farklı alanda sanayileşmiş ve turizmin önde gelen ülkelerinden biri olan İtalya, tüm ekonomik sektörleriyle COVID-19'un oluşturduğu krizden ciddi bir şekilde etkilenmiştir.

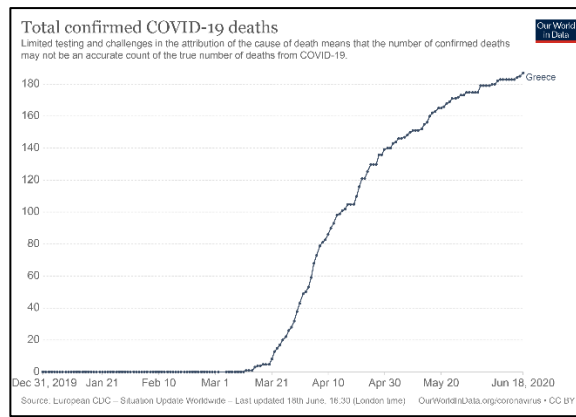
Vakaların Nisan ayı başında zirve noktaya ulaşması ile virüsün yayılım kontrol alınmaya başlamıştır. İtalya'da normalleşme çalışmaları devam etmektedir.

YUNANİSTAN

Batı uygarlığının doğuşunun başkenti olarak kabul edilen Yunanistan, Akdeniz’de en uzun kıyı şeridine sahip olan ülkedir. Balkan yarımadasının güney ucunda yer almaktadır. Ülke, 10,7 milyon nüfusa sahiptir. Nüfusunun %22’sini yaşlıların oluşturduğu ülke İtalya ile birlikte Avrupa’nın yaşlı nüfusu en çok olan ülkesidir. Yunanistan gelişmiş bir ekonomiye sahip olmakla birlikte 2009-2018 yılları arasında süregelen bir ekonomik kriz ile karşı karşıya kalmıştır. Ülkede yaşanan ekonomik kriz nedeniyle kamu sağlığı alanında ayrılan ödenekler oldukça azalmıştır ve özel girişimler desteklenmiştir. Yunanistan devlet hastanelerinde yoğun bakım yatak sayısı Avrupa’da en az olan ülkelerden biridir. Ancak, Yunanistan’da 1000 kişiye 5,5 doktor düşmektedir ve bu ortalama ile dünya genelinde ilk sırada yer almaktadır (“Greece”, t.y.).

COVID-19’un Yayılma Süreci

Yunanistan’daki ilk vaka 26 Şubat 2020’de yakın zamanda İtalya’yı ziyaret eden Selanik’te yaşayan 38 yaşındaki bir kadında görüldü. Daha sonra Şubat ayı sonlarında ve Mart ayı başlarında İtalya’ya seyahat eden kişiler ile İsrail ve Mısır’a giden hacılar ve onların temasta buldukları kişilerde hastalık görülmeye başladı. Yunanistan’da 12 Mart tarihine kadar ülkede vakalar artış göstermesine rağmen ölüm gerçekleşmedi. 12 Martta 66 yaşında bir erkek Yunanistan’daki ilk COVID-19 ölüm vakası oldu. Ülke’de, 21 Mayıs’ta 2853 doğrulanmış vaka ve 168 ölüm vardı (“COVID-19 pandemic in Greece”, t.y.).

Şekil 2: Covid-19’ a bağlı onaylanmış toplam ölüm sayısı

Yunanistan’da COVID-19’un seyri, ilk vakanın görüldüğü 26 Şubat itibariyle artmasına karşın ölümler oldukça sonra görülmeye başlamıştır. Yunanistan’daki ölüm oranları Avrupa ülkelerine bakıldığında daha olumlu bir tablo çizmektedir. Yaşanan ekonomik kriz nedeniyle

sağlık hizmetlerindeki kamu olanaklarının kısıtlanması, COVID-19 süreci açısından Yunanistan'ın ikinci bir İtalya olacağını düşüncesini doğursa da, hükümet tarafından uygulanan kısıtlama kararlarının ülkedeki vaka sayısı ve ölüm oranını azalttığı söylenmektedir (Oğuz, 2020).

Alınan Önlemler

Yunanistan'daki ilk üç vakanın doğrulanmasının ardından 27 Şubat'ta ülkede tüm karnaval organizasyonları iptal edildi. Hükümet ve sağlık otoriteleri ihtiyati öneri ve yönergeler yayınlarken Mart ayının başlarına kadar enfekte olmuş bölgelerde (İlia, Achaea and Zakynthos) okulların kapatılmasını ve kültürel etkinliklerin askıya alınmasını içeren önlemler alındı. Yunanistan'da alınan önlemler oldukça erken şekilde uygulamaya konuldu ('COVID-19 pandemic in Greece', t.y.). Bu bağlamda;

- 10 Martta ülke çapında eğitim kurumlarının faaliyetleri askıya alındı ve 13 Mart'ta tüm kafe, restoran, bar, müze ve AVM'lerin kapatılmasına karar verildi.
- 16 Martta tüm perakende dükkanları kapatıldı ve tüm dini hizmetler askıya alındı.
- 18 ve 19 Mart'ta hükümet, ekonomiyi desteklemek için 10 milyar Avro bütçeli bir dizi önlem açıkladı.
- Diğer ülkelerdeki gibi bilgilendirme kampanyaları başlatıldı.

Hastalığın yayılımını önlenmesi adına bilgilendirme çalışmaları için, Yunanistan Sağlıklı Kentler Ağı, DSÖ 'dan yereli hedefleyen spesifik bilgiler istemiştir. Bu anlamda, kentlerle ve yurttaşlarla bilgilendirici sanal platformlar kurmak önerilmiştir. Birçok kentin aynı sorunları yaşayıp farklı çözümler bulunduğunu göz önüne alarak deneyim paylaşımı özellikle uygun görülmüştür. Belediyeler, bilgilendirme kampanyaları, çağrı merkezleri ve profesyonel ve gönüllülerin destekleri ile bağlantılar oluşturmuştur. Ulusal ağ, DSÖ desteği ile rehberler hazırlamış ve föyler/el ilanları tercüme edilmiştir. Ağın bilim komisyonu, yeni servislerin ve çağrı merkezlerinin kurulması için bir pilot rehber hazırlamıştır (WHO, 2020). Yunan sağlık ağlarıyla yeni bir işbirliği oluşturularak, üç bakanlığın desteği ile gayri resmi bir iletişim ağına ortaya konulmuş ve bu işbirliği ile herkesin şehirleri desteklemek için aynı şekilde çalışabilmesi sağlanmıştır.

- Açık alan, özel ve ortak etkinlik alanları ve plajlar kapatıldı.
- Sağlık hizmetlerini ve belediyeleri güçlendirmek için devlet bütçesinden ayrılan paranın artırıldı.

23 Mart'ta ülke çapında zorunlu olmayan durumlar dışında sokağa çıkma kısıtlaması yapıldı. Katı önlemler alınarak, bu tarihten beri sadece aşağıdaki yedi kategorideki sebeplerle dışarı çıkmaya izin verildi:

- İş saatleri içerisinde iş yerine gidip dönmek
- Doktora veya eczaneye gitmek
- Gıda alışverişi
- Online alınamayacak bir banka hizmeti
- Yardıma muhtaç kişilere destek
- Düğün cenaze vaftiz gibi önemli bir sosyal durum veya boşanmış ebeveynlerle ilgili bir durum
- Tek ya da çift olarak egzersiz yapmak veya ev hayvanını dışarı çıkarmak

Yunan Ulusal Sağlıklı Kentler Ağı, Yunan hükümetinin halkı evde tutmak için katı önlemler aldığını bildirdi. Nüfusun evde kalabilmesi için hassas grupların ve ihtiyacı olanların desteklenmesinin gerekli olduğunu belirtti. Bunun üzerine belediyeler telefon ağları ve yeni sistemler kurarak bu işi yürütülmesini sağladılar. Yunanistan'da birçok farklı kuruluşun COVID-19 hakkında bilgilendirme yapması, sürecin daha hızlı ilerletilmesine ciddi anlamda katkı sağladı. Belediyeler, Yunan hükümeti sokağa çıkma yasağı uyguladığında karantineda insanları evde tutma görevini üstlendi. Tüm belediyeler, acil bilgi sağlamak ve vatandaşların ihtiyaç ve taleplerini toplamak için çağrı merkezleri ve yardım hatları oluşturdu (WHO,2020).

Öte yandan COVID-19 süresince Yunan Ulusal Sağlıklı Kentler Ağı önemli bir rol oynadı. Bu anlamda Dünya Sağlık Örgütü ile birçok toplantı gerçekleştirildi. DSÖ toplantılarında, Attica Bölgesinin barınma yeri sağlanmamakla birlikte, her gün yiyecek dağıtımı yapılıp, maske ve eldiven dağıtıldığını belirtilmiştir. Günlük yiyecek dağıtımı ile bu bölgedeki insanlarla düzenli temas sağlanmış ve bu şekilde mevcut durumlarının izlenilmesine olanak verilmiştir. Ayrıca Yunan Ulusal Sağlıklı Kentler Ağı, bilimsel komite personelleri ve belediyelere aşağıdaki biçimde yardımcı olmayı taahhüt etmiştir:

- Web sitesinde sağlık bakanlığı, üniversiteler, DSÖ ve AB'den gelen bilgilerin ve talimatların toplandığı bir ortak alan oluşturmak
- Yeni hizmetlerin nasıl oluşturulacağı ve işletileceğine dair kılavuzlar geliştirmek
- Broşür ve videolar aracılığı ile ebeveynler için basit talimatlar sağlamak
- Vatandaşlar için bilgi materyallerini toplamak ve gruplandırmak

Devlet tarafından koyulan yukarıda sözü edilen 7 kategori ile belirtilen özel durumlar haricinde sokağa çıkılmasına engel olan kısıtlamalar 4 Nisan'dan 27 Nisan'a, 27 Nisan'da 4 Mayıs'a kadar uzatıldı. Sürecin erken başlatılması ve uzun süre aynı şekilde devam ettirilmesiyle, Yunanistan'da uygulanan önlemler, Avrupa'nın en proaktif ve katı tedbir uygulamaları arasına girdi. 42 günlük karantina sürecinin ardından yavaş yavaş yaya hareket kısıtlamalarını kaldırmaya ve iş faaliyetlerini tekrar başlatmaya başlatıldı. Bu aşamaya kadar ekonomik anlamda oluşan kayıplarla birlikte sosyal ve psikolojik sorunların da artmasıyla normalleşme adımları atıldı (DSÖ, 2020). Yunan Ulusal Sağlıkli Kentler Ağı, Yunanistan'da tedbirlerin aşamalı olarak kaldırımını rapor etti. Ağ yeni hizmetleri için talimatlar ve standartlar hazırladı ve bunları broşürler oluşturarak sundu. Bu çabuk yapılması gereken sürekli yeni bilgiler içeren zor bir süreçti.

Değerlendirme

Yunanistan; yaşlı nüfus oranının yüksek olmasına karşın, kişi başına düşen doktor oranının fazla olması sayesinde ölüm oranlarının az görüldüğü bir ülke olmuştur. Aynı zamanda Yunanistan'da uygulanan önlemler, Avrupa'da COVID-19'a karşı yapılan en sıkı önlemler arasındadır. Bu anlamda da ölüm oranını düşük seviyede tuttuğu ortaya konulmuştur. Uzmanlar, 2000-2018 arasında görülen ekonomik kriz nedeniyle, Yunanistan'ın kriz durumlarında hızlı kararlar alınmaya yatkın bir ülke olduğunu belirtmişlerdir. Avrupa'da COVID-19'un görece az hasarla gerçekleştiği Yunanistan'da normalleşme süreçleri devam etmektedir.

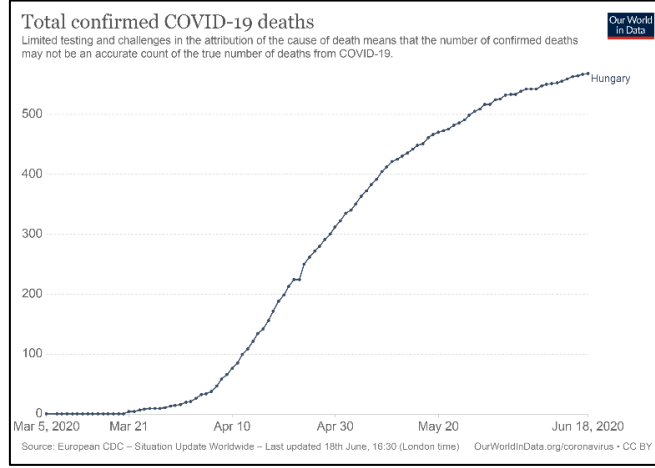
MACARİSTAN

Macaristan yaklaşık 10 milyonluk nüfusu ile Orta Avrupa’da yer alan, bir AB ülkesidir. Başkenti Budapeşte’dir. Dış ticarete dayanan piyasa ekonomisiyle, kişi başına düşen gelir 33 446 Dolar’dır. Avrupa ülkelerinin birçoğunda olduğu gibi Macaristan’da yaşlı nüfus oranı yüksektir. Ülkenin nüfusunun %17,5’ini yaşlılar oluşturmaktadır (“Hungary”, t.y.). Macaristan Refah Yönelimli Sağlık Sigortası ile vatandaşlarına sağlık hizmeti sunmaktadır. Devlet hastaneleri odaklı giden sistem de özel hastaneler de yer almaktadır. Ulusal Sağlık Sigortası Fonu ile çalışanlardan kesilen sigorta primleri ile kamusal sağlık hizmeti oluşturulmuştur. Bu sistem Türkiye’deki sağlık sistemine benzerlik göstermektedir. Macaristan’da 1000 kişiye 3,4 doktor düşmektedir (Tontuş, t.y.).

COVID-19’un Yayılma Süreci

Macaristan’da COVID-19 pandemisi ilk kez 4 Mart 2020’de görüldü. Bilinen ilk iki vaka Macaristan’da okuyan İranlı öğrencilerdi. Öğrencilerden ilki karantina önlemlerine uymayarak 16 İngiliz öğrenci ile derslere devam etti. İlk vakalardan olan diğer İranlı öğrenci ise derslere devam etmedi. Hastaneye giderek enfekte bir bölgeden geldiğini bildirdi. İki öğrenci de hafif belirtiler göstererek hastalığı atlattılar. Macaristan’daki üçüncü COVID-19 vakası 5 Mart’ta görüldü. Bu kişi sıklıkla İtalya’ya seyahat eden 69 yaşında bir İngiliz’di. Bunu takip eden süreçte İranlı öğrencilerden birinin kız arkadaşı ülkedeki dördüncü COVID-19 vakası olarak bildirildi. İranlı öğrenciler ve İngiliz adamın temas ettiği kişilerde pozitif COVID-19 testleri gözlemlenmeye başladı ve vaka sayıları giderek arttı (“COVID-19 pandemic in Hungary”, t.y.).

İlk ölüm vakası 11 Mart’ta görüldü. Ölen 99 yaşında bir kadındı. Devam eden bir haftalık süreçte vaka sayıları katlanarak artmaya devam etti. 15 Martta COVID-19’a bağlı ilk ölümün duyurulmasını izleyen süreçte, 18 Mart itibariyle ülkenin tamamına yayıldığı açıklandı (“COVID-19 pandemic in Hungary”, t.y.)

Şekil 3: Covid-19' a bağlı onaylanmış toplam ölüm sayısı

4 Mart itibariyle Macaristan'da görülen ilk vaka sonrası ölüm oranları Mayıs ayı başlarına kadar yükseliş göstermektedir. Mayıs ayı itibariyle bu yükseliş sabit bir ivme ile devam ettikten sonra giderek azalan bir artış oranı görülmektedir. Mayıs ayından itibaren ülkede COVID-19'a bağlı ölüm oranlarının kontrol altına alınmaya başladığını söylemek mümkündür.

Alınan Önlemler

Macaristan'da Ocak 2020'nin sonunda, İçişleri Bakanı Sándor Pintér ve İnsan Kaynakları Bakanı Miklós Kásler liderliğindeki bir Macar operasyon birliği kuruldu. Bu ekibin içerisinde Doktor (Surgeon General) Cecilia Müller, İçişleri Bakanlığı Güvenlik Dairesi Müdürü Károly Papp ve Ulusal Polis Lideri János Balogh ve Ulusal Afet Yönetimi Yüksek Müdürlüğü, Terörle Mücadele Merkezi, Güney Merkez Hastanesi, Ulusal Sağlık Hizmetleri ve Ulusal Ambulans yöneticileri yer aldı. Ekibin bünyesinde yer alan personeller ülkede virüsün yayılmasına karşı güvenlik planını derhal duyurdu. Ülkede virüsü tespit ettikten sonra, operasyonel personelin öğle saatlerinde günlük toplantılar düzenleyeceğini duyurdular(“COVID-19 pandemic in Hungary”, t.y.).

1 Şubat'ta Ulusal Ceza İnfaz Yürütme Komutanlığı (BVOP) sözcüsü Debrecen ve Sátorajaujhely mahkumlarının COVID-19 için tıbbi maske üretimine başladığını açıkladı. Ülkenin dört bir yanındaki farklı depolarda maskeler saklanmaya başlandı. Mahkumlar 12 saatlik vardiyada günde 20.000 maske ürettiler ve bu maskeler sağlık çalışanlarına teslim edildi.

- Macaristan Hükümeti, 4 Mart 2020'de yeni koronavirüs hakkında resmi web sayfasını ve resmi Facebook sayfasını başlattı.

- 6 Mart'ta İnan vatandaşlarına vize verilmesini askıya alındı.
- 7 Mart tarihinde 15 Mart'ta Macaristan Devrimi'nin yıldönümü için hazırlanan ulusal törenler iptal edildi. Başkent haricinde ülke genelinde birçok şehir ve kasabalar benzer kararlar verdiler.
- 8 Mart itibari ile hastanede çalışan veya herhangi bir sosyal kurumda uzun süreli kalan birisini ziyaret etmek yasaklandı.
- 9 Mart'ta, ülkedeki salgın nedeniyle Kuzey İtalya'dan gelen hava trafiğinde kısıtlamalar oluşturuldu.
- 11 Mart'ta Macar hükümeti COVID-19 pandemisiyle mücadele etmek adına olağanüstü hal ilan etti. Genellikle 15 günlük periyotlar halinde planlanan bu süreler için Başbakan Gergely Gulyás önlemlerin süresiz olarak yürürlükte olabileceğini belirtti.

11 Mart'ta olağanüstü hal uyarınca Macaristan, Çin, İnan, İtalya ve Güney Kore üzerinden yabancı uyrukluların ülkeye girişini engelledi. Macar vatandaşlarının ülkeye geri dönmelerine izin verildi, ancak geri döndükten itibaren 14 günlük karantina sürecine uymaları belirtildi. Sınır kontrolleri Avusturya ve Slovenya sınırlarında uygulanmaya başlandı ("COVID-19 pandemic in Hungary", t.y.).

- 16 Mart'tan itibaren Budapeşte Hayvanat Bahçesi ve Botanik Bahçesi'nin yanı sıra bütün termal tesislerin kapatılmasına karar verildi.
- İlk ve ortaokullar, COVID-19'un çocuklar üzerinde ciddi bir etkisi olmadığı yönündeki ilk değerlendirme nedeniyle başlangıçta kapatılmadı. 16 Mart itibari ile yüz yüze derslerin yapılmayacağı belirtildi.
- 16 Martta tüm restoran ve cafeler kapatıldı. Sadece market ve eczanelerin açık olmasına izin verildi.
- 18-19 Mart tarihleri arasında Teknoloji ve Ekonomi Üniversitesi'nde yapılması planlanan bir iş fuarı da artan COVID-19 vakaları ertelendi.
- Budapeşte'de toplu taşıma araçlarında dezenfeksiyon sıklığı artırıldı. Toplu taşıma araçlarının içindeki insan birikmesini azaltabilmek adına araçlara binerken sadece ilk kapıyı kullanma kuralı geçici olarak kaldırıldı.
- Ulusal Ambulans Servisi, artan hastaların idaresini kolaylaştırmak için ülke genelinde daha fazla ambulans sağlamaya başladı. Güney Merkez Hastanesi'ne ait Saint Ladislaus Hastanesi'nde bu amaçla 145 yatak boşaltıldı. Kapasiteleri 189 yataklı 81 oda olan bu

hastanenin vakaların artışına bağlı olarak dolması durumunda bu tür bir durumla başa çıkabilen diğer hastaneler de ülkenin başka yerlerindeki karantina hastaları için kullanılması planlandı.

- Üniversitelerde yüz yüze gerçekleşen dersler askıya alındı ve çevrimiçi derslere geçildi.
- Kapalı alanlarda 100'den fazla kişiyle gerçekleştirilen etkinlikler yasaklandı.
- 27 Nisan'dan itibaren Budapeşte'deki toplu taşıma araçlarında maske takılması zorunlu oldu.
- 30 Nisan itibariyle, ülkede okulların Mayıs sonuna kadar kapalı kalacağı ve 500'ün üstünde katılımcı içeren tüm etkinliklerin 15 Ağustos'a kadar durdurulduğu belirtildi.
- 09.00-12.00 saatleri arasında süpermarket ve eczaneler yalnızca 65 yaş üstü kişilerin kullanımına hizmet etti.

Değerlendirme

Macaristan Avrupa ülkeleri gibi yaşlı nüfusu fazla olan bir ülke olması karşın COVID-19 ile mücadele sürecini daha az sıkıntılı bir süreç ile geçirmiştir. Bu anlamda alınan önlemlerin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda ülkede devlet politikalarıyla kamu sağlık hizmeti sunulması da sürecin hızlı bir şekilde kontrol altına alınmasındaki önemli etkenlerden biridir. Pandeminin kontrol altına alınmasıyla Mayıs ayının ortası itibariyle, ülkede alınan kısıtlamalar, kademeli olarak kaldırılmaktadır.

KAYNAKLAR:

1. WHO (2020). Meeting Report – Third COVID-19 response meeting of the WHO European Healthy Cities Network and National Network Coordinators Thursday 16 April 2020 11:00-12:00 CET Online via WebEx
2. WHO (2020). Meeting Report – Fourth COVID-19 response meeting of the WHO European Healthy Cities Network and National Network Coordinators Thursday 30 April 2020 11:00-12:50 CET Online via WebEx
3. DSÖ. (2020). Avrupa Sağlıkli Şehirler Ağı İhtiyaç Değerlendirmesi Toplantı raporu – DSÖ Avrupa Sağlıkli Şehirler Ağı ve ulusal ağ koordinatörleri olağanüstü online toplantısı 19 Mart 2020 Perşembe 11:00-12:15 CET WebEx üzerinden Online
4. DSÖ. (2020). Avrupa Sağlıkli Şehirler Ağı ve Ulusal Koordinatörler İkinci Covid - 19 Yanıt Toplantısı 2 Nisan 2020 Perşembe, 11:00-13:00 CET WebEx üzerinden Online
5. COVID-19 pandemic in Italy. (t.y.). In *Wikipedia, Özgür Ansiklopedi*. Erişim tarihi: 25 Haziran 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_in_Italy.
6. COVID-19 pandemic in Italy. (t.y.). In *Wikipedia, Özgür Ansiklopedi*. Erişim tarihi: 25 Haziran 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_in_Greece.
7. COVID-19 pandemic in Hungary. (t.y.). In *Wikipedia, Özgür Ansiklopedi*. Erişim tarihi: 25. Haziran 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_in_Hungary.
8. Italy. (t.y.). In *Wikipedia, Özgür Ansiklopedi*. Erişim tarihi: 25. Haziran 2020, <https://en.wikipedia.org/wiki/Italy>.
9. Greece. (t.y.). In *Wikipedia, Özgür Ansiklopedi*. Erişim tarihi: 25. Haziran 2020, <https://en.wikipedia.org/wiki/Greece>.
10. Hungary. (t.y.). In *Wikipedia, Özgür Ansiklopedi*. Erişim tarihi: 25. Haziran 2020, <https://en.wikipedia.org/wiki/Hungary>.
11. Tontuş, H., Ö., (t.y.). *Kıta Avrupası Macaristan*. Erişim tarihi: 25. Haziran 2020, <http://www.saturk.gov.tr/images/pdf/ust/macaristan.pdf>
12. Oğuz, Y., S. (22 Mayıs 2020). *Yunanistan'ın Kovid-19 testi: Kriz, dijitalleşme ve mülteciler*. Anadolu Ajansı. Erişim tarihi: 25. Haziran 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/yunanistan-in-kovid-19-testi-kriz-dijitallesme-ve-multeciler/1850277>